

Gondolatok az Atlasz-cédrus (*Cedrus atlantica* *Manetti*) további vizsgálatairól és hasznosításáról

Atlasz-cédrus-állomány a Mont-Ventoux hegységben. Fotó: Toth János

A magyarországi Atlasz-cédrus-állományok (Agostyán, Gödöllő, Neszmély) 1995. évi vizsgálatunk alapján ismét kiváló tulajdonságaikról tehetek tanúbizonyságot. Ezeknek a kutatási eredményeknek részletes kiértékelését olvashatták a Soproni Műhely 16. számában (2000. július p. 14.-27.). Az eredmények, és azok kiértékelésének ismeretében a magyar erdőgazdálkodás cédruskutatással foglalkozó szakemberei az atlaszcédrus helyét a száraz, vagy szélsőségesen száraz, Duna-Tisza-közi meszes homok, mészkőkopárok, meddőhányók, rekultivációs területek erdősítésében remélik. Mindezek az atlaszcédrussal kapcsolatos elvárások nem alaptalanok, hiszen ez a faj Belvézet-Mont-Ventoux igen csekély termőrétgű mészkőkopárain is jól megállta a helyét. Ezeken a mostoha termőhelyi körülményekkel rendelkező területeken ugyanis jó minőségű értékes állományok jöttek létre. Arról azonban nem szabad megfeledkezni, hogy ezeket az igen sekély, néhol már szinte termőrétg nélküli területeket 600-800 mm csapadék öntözi meg évente, és tengerszint feletti magasságuk 300-1000 m között mozog. Az itt létesült Atlasz-cédrus-állományok tehát szubatlanti-szubmediterrán klímahatás alatt kialakult kollin-szubmontán lomberdők helyén jöttek létre. Ezek a klimatikus viszonyok *Mátyás* (1995) véleménye szerint többé-kevésbé a mi kocsánytalan tölgyes klímánknak felelnek meg. A mállékony mészkőben mélyen gyökerező fák tehát még a nyári nagy szárazság ellenére is megélheté-

sükhöz elegendő vízhez jutnak. Ezeken a termőhelyeken tehát az Atlasz-cédrusokat mindenképpen jobb körülmények között találjuk, mint amilyen a Duna-Tisza-közi karbonátos homokon fogadná őket. A hazai kísérletek eredményei vitathatatlanul jobbak, mint a Franciaországban 1. termőhelyi osztályon elért eredmények, de tudnunk kell azt is, hogy ezeket az állományokat mind kocsánytalan tölgyes, vagy gyertyános kocsánytalan tölgyes klímában jó, vagy igen jó termőhelyre ültették. Erdős sztyepp klímában, kifejezetten meszes homokon, vagy hasonlóan rossz körülmények között még eddig nem vizsgálhattuk az Atlasz-cédrus növekedését. (Kivételet képez az ásothalmi kísérlet.) A hazai Atlasz-cédrusok növekedése az eddigi mérések alapján jelentősen felülmúlja az 1. fatermési osztályon élő feketefenyő eredményeit is. Magyarországra behozott Atlasz-cédrus populáció az eddigi vizsgálatok alapján kiemelkedően jó genetikai adottságokkal rendelkezik. Ennek a szerencsés véletlen felismerésének és továbbfejlesztésének segítségével már a kezdet kezdetén elkerülhetjük azt a hibát - amelyet elődeink az erdőfenyő esetében akaratlanul is elkövettek -, hogy rossz genetikai állománnyal rendelkező szaporítóanyaggal, megfelelő előzetes vizsgálatok nélkül kerül sor a fajak elterjesztésére. Az eddigi megfigyelések alapján azt is megállapíthatjuk, hogy ez a faj különlegesen jól alkalmazkodik a szélsőségesen rossz körülményekhez. Ezek -a most már mérésekkel is alátámasztott tények- alapján vetődött fel az alföldi, igen rossz körülmények között sýnylódó

Atlasz-cédrus-állomány a Neszmélyi Arboretumban. Fotó: Marosi András

Cédrustobozok és Atlasz-cédrus-magok. Fotó: Mályi Péter

feketefenyveseink lecserelésének, illetve Atlasz-cédrussal történő elegyítésének gondolata. A gondolat, bárki agyában született is meg, figyelemreméltó. Az Atlasz-cédrus eddig már bebizonyította, hogy képes megélni a mi éghajlati körülményeink között. Most azt hiszem rajtunk a sor, hogy hosszú távú és alaposan megfontolt származási és állománynevelési kísérletek beindításával megtaláljuk a pontos helyét a magyar erdőgazdálkodásban. Sokan vannak azok, akik a század fenyegetési és nyárasítási programjainak túlkapasai miatt ismeretlenül is idegenkednek egy újabb idegen faj behurcolásától. Óriási hiba volna, ha egy gazdaságilag értékes fajfaj fenyegetés ellenes hangulatunk miatt hanyagolnánk el, de azt hiszem valóban még súlyosabb hibát követhetünk el akkor, ha megfelelő kísérletek és vizsgálatok nélkül az őshonos fajajokból álló természet szerű állományok károsításával, ismét divatot csinálunk egy hazánkban nem őshonos tájidegen fajfajból. A feladatunk tehát az Atlasz-cédrussal kapcsolatban az, hogy a tervezett felhasználási területeken erdőnevelési és faterméstani kísérletek beindításával, és ezek alapos és rendszeres kiértékelésével határozzuk meg e fajfaj pontos felhasználhatósági területét, származási kísérletekkel pedig megvédjük és továbbfejlesztjük a meglévő Atlasz-cédrus populáció genetikai minőségét. Mindezen munkák alapos, szakszerű és türelmes elvégzésével, úgy gondolom egy újabb jelentős eredményt érhet el a magyar erdőgazdálkodás.

Marosi András